

KORRALDUS

30.01.2026 nr DM-126560-33

Kurgsoo turbamaardla Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa nr VO-010 muutmine

1. OTSUS

Arvestades Aktsiaselts Kagu-Eesti Turvas 28.05.2025 esitatud keskkonnaloa muutmise taotlusest nr T-KL/1021386-4 ja võttes aluseks veeseaduse § 191 lg 1, maapõueseaduse § 48, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 41 lg 4 ning haldusmenetluse seaduse § 53 lg 2 p 2 ja 3, § 61 lg 1 otsustan:

1.1. muuta Aktsiaseltsile Kagu-Eesti Turvas (registrikood 10125398) kuuluvat Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaluba nr VO-010 vastavalt taotlusele;

1.1.1. pikendada keskkonnaloa kehtivusaega 30 aasta võrra s.o kuni 26.04.2055;

1.1.2. määrata mäeeraldise teenindusmaa pindalaks 74,27 ha ja mäeeraldise teenindusmaa pindalaks 74,27;

1.1.3. lisada mäeeraldise koosseisu plokid 2 ja 18 aT. Määrata mäeeraldise koosseisus olevate plokkide 1, 2 ja 18 aT aktiivse tarbevaru kogused ja kaevandatava varu kogused seisuga 30.09.2025:

- plokk 1 aT (vähelagunenud turvas): 70,28 tuh t;
- vähelagunenud turba kaevandatav varu :70,28 tuh t;
- plokk 2 aT (hästilagunenud turvas): 181 tuh t;
- plokk 18 aT (hästilagunenud turvas): 9 tuh t;
- hästilagunenud turba kaevandatav varu: 162,3 tuh t;

1.1.4. lisada geoloogilise uuringu andmed;

1.2. määrata keskkonnaloale nr VO-010 kõrvaltingimused lähtuvalt käesoleva korralduse peatükis 3.4. "Kõrvaltingimuste seadmine" toodust;

1.3. muuta keskkonnaloal nr VO-010 väljalaskme Kurgsoo I turbatootmisala väljalask (kood VO033) asukoha koodinaate ja märkida asukoha koordinaatideks X: 6422467; Y:670088;

1.4. märkida keskkonnaloa nr VO-010 vormil V4. lubatud aastane vooluhulk 185 188 m³;

1.5. muuta keskkonnaloa nr VO-010 vormil V16. sademevee käitluse nõudeid ja märkida, et väljalaskme Kurgsoo I turbatootmisala väljalask (kood VO033) juurde tuleb hiljemalt 2026.a lõpuks rajada settebassein;

1.6. korrigeerida loa vormil tegevuskoha andmeid ja märkida aadressiks Kurgsoo turbatootmisala, Mustja küla, Võru vald, Võru maakond ning katastritunnusteks 76701:002:0750, 91801:001:1160; Käitise territooriumiks märkida Ruumikuju: 1 lahustükk. Puudutatud katastriüksused: Kurgsoo turbatootmisala (76701:002:0750), Vana-Tare (91801:001:1160). Puudutatud veekogud: Miilimäe kraav (VEE1048822).

1.7. korraldus jõustub ettevõttele Aktsiaselts Kagu-Eesti Turvas teatavakstegemisel.

2. ASJAOLUD

2.1. Taotluse läbivaatamine

Aktsiaselts Kagu-Eesti Turvas (registrikood 10125398, aadress Tehnika tn 4, Parksepa alevik, Võru vald, Võru maakond) esitas 29.11.2023 Keskkonnaametile taotluse nr T-KL/1021386 Kurgsoo turbamaardlas Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa nr VO-010 muutmiseks (registreeritud keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS 29.11.2023 dokumendina nr DM-126560-1 ning nõuetele vastav parandustaotlus 28.05.2025 dokumendina nr DM-126560-23).

Ettevõtte omab keskkonnaluba nr VO-010 Kurgsoo I turbatootmisalalt turba kaevandamiseks ja vee erikasutuseks.

Ettevõtte taotleb keskkonnaloa nr VO-010 kehtivusaja pikendamist 30 aasta võrra, mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa piiride korrigeerimist, maavara koguste muutmist ning sademevee väljalasu asukoha muutmist.

Kurgsoo I turbatootmisala mäeeraldis asub Võru maakonnas Võru vallas Tagaküla ja Mustja külas riigile kuuluval katastriüksusel Kurgsoo turbatootmisala (katastritunnus 76701:002:0750, kinnistu nr 687041, 100% turbatööstusmaa) ning eramaal katastriüksusel Vana-Tare (katastritunnus 91801:001:1160, kinnistu nr 528941, 100% maatulundusmaa). Riigivara valitsejaks on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning volitatud asutuseks Maa- ja Ruumiamet.

Taotletav mäeeraldis hõlmab Kurgsoo turbamaardla (maavarade registri registrikaart nr 0253) vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru 1 plokki ja hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru 2 ja 18 plokki, millest 18 plokki osaliselt. Taotletava turbatootmisala mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa pindala on 74,27 ha ja teenindusmaa pindala 74,27 ha. Seisuga 30.09.2023 on taotletava mäeeraldisega hõlmatav vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru kogus on 74,30 tuh t, millest kaevandatav varu on 74,30 tuh t ning hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru kogus on 181 tuh t (2 plokk) ja 7,30 tuh t (18 plokk), millest kaevandatav varu on 162,30 tuh t.

Seisuga 30.09.2025 on taotletava mäeeraldisega hõlmatav vähelagunenud turba aktiivse tarbevaru kogus on 70,28 tuh t, millest kaevandatav varu on 70,28 tuh t ning hästilagunenud turba aktiivse tarbevaru kogus on 181 tuh t (2 plokk) ja 7,30 tuh t (18 plokk), millest kaevandatav varu on 162,30 tuh t.

Loa muutmisel täpsustatakse varukoguseid vastavalt keskkonnaministri 23.10.2019 määruse nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ § 40 lõike 3 punktile 2.

Maavara maksimaalne aastane tootmismahd on 5 tuh t. Maavara kasutatakse aianduses. Kaevandatud maa korrastatakse taastuvaks sooks. Korrastatava ala sisse arvatakse ka kehtivast mäeeraldisest väljajäävad alad, millel säilib loa omaja korrastamiskohustus.

Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa muutmise ning pikendamise taotlus põhineb OÜ Inseneribüroo STEIGER poolt koostatud aruandel “Kurgsoo turbamaardla Kurgsoo II, Kurgsoo II turbatootmisala ja Kurgsoo I turbatootmisala mäeeraldisete jääkvaru uuringu aruanne (varu seisuga 31.03.2021)”, töö nr 21/3317, EGF nr 9548. Varud on arvele võetud Maa-ameti 25.01.2022 otsusega nr 1-17/22/171.

Kurgsoo I turbatootmisala mäeeraldiselt ärajuhitud kuivendusvesi moodustub sademete ja lume sulamise veest. Vee erikasutuse eesmärgiks on turbatootmisala kuivendusvee juhtimine Orajõkke (EELIS kood VEE1048800) läbi Miilimäe kraavi (EELIS kood VEE1048822).

Keskkonnaamet kontrollis ettevõtte esitatud taotlusmaterjalide vastavust maapõueseaduses (*MaaPS*), keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (*KeÜS*), keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduses (*KeHJS*), keskkonnaministri 23.10.2019 määruses nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ sätestatud nõuetele ning pidas andmeid piisavaks taotluse menetlemiseks.

Riigilõiv 608 eurot on tasutud 29.11.2023 riigilõivuseaduse [\[1\]](#) § 136² lõike 1 punkti 4 kohaselt.

Keskkonnaloa taotlust on kontrollinud maavarade registri vastutav töötaja (kuni 31.12.2024) Maa-amet (alates 01.01.2025 Maa- ja Ruumiamet, 13.12.2023 kirjaga nr 9-3/23/17622-2) ja Eesti Geoloogiateenistus (vastutav töötaja alates 01.01.2025, 29.07.2025 kirjaga nr 13-1/25-1240).

Taotletava mäeeraldisel idaosas kattub osaliselt maaparandussüsteemiga Vana-Tare talu (maaparandussüsteemide registri kood 2104880021020003) ning maaparandussüsteemi avatud eesvoolu Vana-Tare talu ((valgalaga kuni 10 km², maaparandussüsteemide registri kood 21048800210200031M) eesvoolu kaitsevööndiga kuni 10,6 m ulatuses.

Kurgsoo I turbatootmisala mäeeraldisel ja mäeeraldisel teenindusmaa piires ei asu Natura 2000 linnu- ja loodusalasid, looduskaitsealasid, kaitstavaid looduse üksikobjekte, kultuurimälestisi ega muid kitsendusi põhjustavaid üksikobjekte.

2.2. Taotluse ning otsuse eelnõu avalikustamine ning menetlusosaliste teavitamine

Loa andja edastas esmase taotluse 29.11.2023 keskkonnaotsuste infosüsteemi kaudu koheselt pärast selle saamist teadmiseks ja soovi korral arvamuse avaldamiseks Võru Vallavalitsusele (edaspidi kohalik omavalitsus; KeÜS § 43 lg 1 ja 2).

Loa andja teavitas avalikkust loa menetluse algatamisest 29.02.2024 väljaandes Ametlikud Teadaanded. Lisaks teavitas 28.03.2024 kirjaga nr DM-126560-4 piirinaabreid ja mõjutatud isikuid taotluse esitamisest (KeÜS § 46 lg 1 p-d 1 ja 2). Loa andja otsustas jätta ajalehes teate avaldamata, kuna taotlusmaterjalide põhjal kavandatud tegevusega kaasnev keskkonnahäiring või -risk on nii väike, et selle vastu puudub piisav avalik huvi (KeÜS § 47 lg 2).

Kuni loa andmise või andmisest keeldumise otsuse tegemiseni on igalühel õigus esitada taotluse kohta ettepanekuid ja vastuväiteid.

Keskkonnanloa taotluse avalikustamisel esitas HTP Holding OÜ 19.04.2024 kirjaga teabepäringu (registreeritud KOTKAS-s 22.04.2025 dokumendina nr DM-126560-5) seoses Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnanloa muutmise taotlusega ning keskkonnanloa taotluse menetluse jooksul esitas Hiie Eskla 27.10.2025 (registreeritud KOTKAS-s 29.10.2025 dokumendina nr DM-126560-27) seisukoha eelhinnangu eelnõule (täpsemalt kirjeldatud korralduse peatükis 3.5).

Loa andja teavitas kohalikku omavalitsust (Võru Vallavalitsus) menetluse algatamisest ning küsis arvamust (KOTKAS 23.02.2024 kiri nr DM-126560-3) nõuetekohaseks tunnistatud taotluse kohta (KeÜS § 43 lõige 2¹, MaaPS § 49 lõige 6), tähtajaga 24.04.2024.

Võru Vallavalitsus 16.04.2024 korraldusega nr 191 nõustus (registreeritud KOTKAS-es 23.04.2024 dokumendina nr DM-127867-2) Aktsiaselts Kagu-Eesti Turvas keskkonnanloa taotlusega järgmistel tingimustel:

1. lubatud tööaeg turbatootmisalal on 5.30-18.00, sh turba väljavedu. Võimalusel tuleb vältida töötamist nädalavahetustel ja riigipühadel;
2. tolmu tekke ja leviku vähendamiseks seada leevendava meetmena karjäärisesestel teedel kui ka karjääri juurde viival teel transpordivahendite liikumise kiiruspiiranguks 30 km/h, karjääriseseseid teid tuleb niisutada, kui nähtav teetolm kandub väljaspoole karjääriala;
3. kaebuste esitamisel tuleb loa omanikul aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes mõõta mürataset kaebuse esitaja katastriüksusel ning piirnormide ületamisel korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Mõõtmistulemused esitada ka loa andjale;
4. Kurgsoo I turbatootmisalale tuleb tuleohutuse tagamiseks rajada tulekustutuse veevõtu kohad või võtta kasutusele veemahutid;
5. võimalike reostuste likvideerimiseks peavad olema karjääris vajalikud vahendid.

Keskkonnaamet tegi menetlusest teatamisel ja eelnõude avalikustamisel ettepaneku, et avalikku arutelu ei korraldata, kui menetlusosalised ei ole ettepanekute ja vastuväidete esitamise tähtajaks esitanud selle suhtes vastuväiteid (HMS § 50 lg 2 p 1, lg 3). Avalikku arutelu ei korraldatud

kuna menetlusosalised ega avalikkus ei ole esitanud loa menetluse ajal ettepanekuid ega vastuväiteid.

Loa andja teavitas 23.12.2025 loa andmise otsuse eelnõu valmimisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ja saatis 23.12.2025 kirjaga nr DM-126560-31 menetlusosalistele ja huvitatud isikutele tutvumiseks ja arvamuse/vastuväidete esitamiseks (HMS § 48 lg 1 ja 2, § 49 lg 1, KeÜS § 48 lg 1, 3 ja 4, KeHJS § 11 lg 2²). Eelnõudele esitas 12.01.2026 kirjaga ettepanekuid Eestimaa Looduse Fond (registreeritud KOTKAS-s 13.01.2026 kirjana nr DM-126560-32, vt korralduse peatükist 3.5.).

[1] Kohaldatud riigilõivuseaduse redaktsiooni, mis kehtis taotluse esitamise hetkel.

3. KAALUTLUSED

3.1. Keskkonnamõju hindamise vajalikkuse üle otsustamine

KeHJS § 3 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju. KeHJS § 11 lõigete 3 ja 4 kohaselt on keskkonnamõju hindamine (KMH) kohustuslik KeHJS § 6 lõike 1 tegevuste korral, KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud tegevuste korral tuleb kaaluda KMH algatamist või algatamata jätmist, lisades otsusele KeHJS § 6 lõike 3 kohase eelhindamise tulemused. KeHJS § 6 lõike 1 kohaselt ei kuulu ettevõtte poolt taotletav tegevus olulise keskkonnamõjuga tegevuste loetelusse. Kavandatav tegevus kuulub KeHJS § 6 lõike 2 punktis 2 nimetatud tegevusvaldkonda, mille täpsustatud loetelu on kehtestatud Vabariigi Valitsuse 29.08.2005. a määruses nr 224 „Tegevusvaldkondade, mille korral tuleb anda keskkonnamõju hindamise vajalikkuse eelhindang, täpsustatud loetelu” (edaspidi *KMH määrus*).

KMH määruse § 1 lõike 1 ja § 3 punkti 11 kohaselt peab otsustaja andma eelhindangu selle kohta, kas turba kaevandamine kuni 150 hektari suurusel alal on eeldatavalt olulise keskkonnamõjuga tegevus või mitte ning otsustama KMH algatamise või algatamata jätmise üle.

Keskkonnaamet jättis 24.11.2025 kirjaga nr DM-126560-29 „Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa nr VO-010 muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise“ algatamata KMH Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa taotlusele ning täiendas 19.12.2025 kirjaga nr DM-126560-30 KMH algatamata jätmise otsust „Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa nr VO-010 muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise“. Kavandatava tegevuse keskkonnameetmed ebasoodsa keskkonnamõju vältimiseks või leevendamiseks tuuakse välja keskkonnaloa kõrvaltingimustena (vt p 3.4.2.).

3.2. Kaalutlused keskkonnaloa muutmisel

Korralduse otsustava osa punktiga 1.1. muudetakse keskkonnaluba nr VO-010 vastavalt Aktsiaselts Kagu-Eesti Turvas 28.05.2025 esitatud keskkonnaloa muutmise taotlusele nr T-KL/1021386-4.

3.2.1. Maavara kaevandamine

3.2.1.1. Lubatav tegevus

Ettevõttel on luba (seaduses ka kui kaevandamisluba) vajalik maapõuest kaevandamiseks (MaaPS § 42 lg 1).

MaaPS § 66 lõike 2 punkti 2 kohaselt võib muuta kaevandamisluba, kui loa omaja taotleb kaevandamisloa kehtivusaja pikendamist. MaaPS § 67 lõike 1 kohaselt, kui kaevandamisloa kehtivusaja jooksul ei ole kaevandatavat maavara mäeeraldise piires täielikult ammendatud või kaevandatud maa ei ole korrastatud, pikendab kaevandamisloa andja loa omaja taotluse alusel loa kehtivust aja võrra, mis on vajalik maavara ammendamiseks. Turba kaevandamise lubade kehtivust võib pikendada 30 aasta kaupa kuni kaevandatava maavara ammendumiseni. Käesoleval juhul taotletakse loa kehtivusaja pikendamist 30 aasta võrra.

MaaPS § 1 lõike 3 kohaselt kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele HMS avatud menetluse sätteid, arvestades MaaPS erisusi.

MaaPS § 1 lõike 4 järgi kohaldatakse maavara kaevandamise keskkonnanaloa andmise ja muutmise menetlusele KeÜS 5. peatükki, arvestades MaaPS-i erisusi.

MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamise keskkonnanaloa Keskkonnaamet.

MaaPS § 49 lõike 1 kohaselt esitab taotleja kaevandamise keskkonnanaloa saamiseks loa andjale taotluse.

MaaPS § 45 lõike 1 kohaselt on turba kaevandamiseks lubatud kaevandamisluba anda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alale või maardlale. Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantakse turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Kurgsoo turbamaardla Kurgsoo I turbatootmisala on kantud keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja“ §-s 2 nimetatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Kuna kaevandamiseks lubatud turbaalasid on piiratud koguses, tuleb sobivatel aladel varu maksimaalselt ammendada ja kaevandada turvast võimalikult palju. Sellest tulenevalt on otstarbekas Kurgsoo I turbatootmisala laiendusel kaevandamisega jätkata ja keskkonnanaloa kehtivusaja pikendamine 30 aasta võrra on põhjendatud, vältimaks uute alade avamise vajadust.

MaaPS § 49 lõike 6 kohaselt saadab keskkonnanaloa andja kaevandamise keskkonnanaloa taotluse arvamuse saamiseks kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele, kes esitab oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates. Kooskõlas MaaPS § 49 lõikega 6 edastas Keskkonnaamet Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnanaloa muutmise taotluse Võru Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks. Võru Vallavalitsus 16.04.2024 korraldusega nr

191 nõustus Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa muutmisega.

3.2.1.2. Nõuded maavara kaevandamisele

Nõuded maavara kaevandamiseks seatakse keskkonnaloale kõrvaltingimustena vt ptk 3.4.3.

3.2.2. Vee erikasutus

3.2.2.1. Lubatav tegevus

Veeluba (keskkonnaluba) on kohustuslik, kui juhitakse sademevett suublasse turbatööstusmaalt (veeseaduse (edaspidi VeeS) § 187 punkt 6). Kurgsoo I turbatootmisala vee erikasutus (sademevee suublasse juhtimine) on reguleeritud keskkonnaloa nr VO-010 vee eriosas. Loa muutmisel taotletakse mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa piiride korrigeerimist, sademevee väljalaskme asukoha muutmist ning loa kehtivuse pikendamist 30 aasta võrra. Mäeeraldise ja mäeeraldise teenindusmaa pindala on 74,27 ha (varem oli 75,08 ha). Mäeeraldiselt ära juhitava vee hulk võrreldes hetkel kehtiva loaga ja tegevusega ei suurene. Taotluses on väljalaskme uus asukoht on X: 6422467; Y:670088.

3.2.2.2. Nõuded vee erikasutusele

Turbatootmisala kuivendus- ja sademevett juhitakse ära väljalaskmega Kurgsoo I turbatootmisala väljalask (kood VO033). Turbatootmisalalt ärajuhitud arvutuslik aastane vooluhulk on ca 185 188 m³. Settebasseinid alal puuduvad. Kuivendusvee suubla on Miilmäe kraav (VEE1048822), mis on seotud pinnaveekogumiga Orajõgi lähtest Põlva ringteeni 87 (kood 1048800_1). Miilmäe kraav on ka maaparandusehitis Vana-Tare talu (MS kood 2104880021020/003) eesvool.

Väljalaskme muudetud asukoht ja seirekoht asub Sõmerpalu metskond 135 (76701:002:0151) ja Suur-Prända (76701:002:1872) katastriüksuste piiril (asukoht on X: 6422467; Y:670088). Väljalaskme asukoha muutatus tulenes turbatootmisalale uue kogujakraavi rajamisest (taotlusele lisatud vee erikasutusloa taotluse plaan, töö nr 22/3950). Arvestades eelnevat märgib Keskkonnaamet loal väljalaskme Kurgsoo I turbatootmisala väljalask (kood VO033) asukoha ja seirekoha koordinaatideks X: 6422467; Y:670088 (määrus nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis” lisa 3 p 4.1, 7.3)

Suur-Prända (76701:002:1872) kinnistu omaniku nõusolek on lisatud taotlusele. Sõmerpalu metskond 135 (76701:002:0151) katastriüksuse omaniku (Riigimetsa Majandamise Keskus) nõusolek vee erikasutusele on esitatud (registreeritud KOTKASes kandena nr DM-126560-19) (VeeS § 186 lg 2).

06.03.2020 kirjas nr 14.2-1/7867 on Põllumajandusamet andnud tingimusliku kooskõlastuse Kurgsoo I turbatootmisala vee erikasutusele. Praeguses taotluses suublasse juhitud vooluhulk võrreldes varasemaga ei muutu. Maaparandusehitise eesvoolu korrashoiu nõue on

keskkonnaloal VO-010 (vorm V16) ja seda ei muudeta.

Turbatootmisalalt suublasse juhitava sademevee nõuded tulenevad veeseadusest ning määrusest nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“. Vee erikasutuse nõuded on loale nr VO-010 määratud 25.05.2020 korraldusega nr DM-108879-8. Kehtival loal on väljalaskmel Kurgsoo I turbatootmisala väljalask (kood VO033) määratud järgmised lubatud saasteainete piirväärtused: biokeemiline hapnikutarve 15 mgO₂/l, heljum 40 mg/l, naftasaadused 5 mg/l, üldlämmastik 45 mg/l, üldfosfor 1 mg/l.

Keskkonnaloa muutmisel Keskkonnaamet neid ei muuda. Väljalaskme seire sagedus on loal üks kord poolaastas (II ja III kvartalis), mil tuleb seirata suublasse juhitas vee biokeemilist hapnikutarvet, pH, heljumi, üldlämmastiku, üldfosfori sisaldust. Üks kord aastas (III kvartalis) tuleb seirata naftasaaduste (süsivesinikud C10-C40) sisaldust.

Keskkonnaamet analüüsis väljalasu kuivendusvee seire tulemusi alates 2020. aastast. Seire tulemused vastavad keskkonnaloa nõuetele, v.a 03.08.2020 tehtud seirel heljumi sisaldus, mis analüüsiakti nr TA20002268 kohaselt oli 70 mg/l (keskkonnaloas on heljumi piirväärtus 40 mg/l), kuid 02.11.2020 tehtud kordusproovi tulemuse (analüüsiakt nr TA20003454) kohaselt oli heljumi sisaldus juba 12 mg/l, seega alla piirväärtuse. Seega vastab suublasse juhitava kuivendusvee saastenaõtjate sisaldus üldiselt keskkonnaloa nõuetele. Keskkonnaamet ei pea vajalikuks seire nõudeid muuta.

Kehtival loal ei ole lubatud vooluhulkasid määratud. Keskkonnaamet ei määra loas kuivendusveele lubatud vooluhulga kvartaalseid koguseid vastavalt loa taotlusele, sest kuivendusvee kogus sõltub sademetest ning lumesulamisveest, mille tekkimise koguse üle puudub ettevõttel kontroll. Loale märgitakse aastane lubatud vooluhulk 185 188 m³ (määrus nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekoosseis“ lisa 3 p 4.6). Suublasse juhitas vooluhulgad määratakse arvutuslikult.

Keskkonnaloa pikendamist taotletakse 30 aasta võrra. Siiani settebassein väljalaskme juures puudus. Ühekordselt on heljumi sisaldus suublasse juhitas vee olnud üle lubatud piirväärtuse. Vähendamaks turbatootmisalalt Miilimäe kraavi, Orajõkke ning maaparandusehituse eesvoolu sette ning toitainete kandumist tuleb väljalaskme juurde rajada settebassein.

Arvestades eelnevat muudab Keskkonnaamet loal vormil V16. sademevee käitluse nõudeid ja märgib, et väljalaskme Kurgsoo I turbatootmisala väljalask (kood VO033) juurde tuleb hiljemalt 2026.a lõpuks rajada settebassein.

Ülejäänud muudetava keskkonnaloa nr VO-010 vee osas määratud nõuded ja kohustused jäävad kehtima.

3.2.3. Jäätmete käitlemine

MaaPS § 50 lõike 6 kohaselt tuleb taotlusele lisada kaevandamisjäätmekava, kui kaevandamise käigus tekib kaevandamisjäätmeid, mida ladustatakse mäeeraldise teenindusmaal, mis ei ole jäätmeoidla jäätmeseaduse § 35² tähenduses. MaaPS § 50 lõike 3 kohaselt peab taotluse seletuskiri sisaldama andmeid kaevandamise käigus tekkivate kaevandamisjäätmete kohta. Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa taotluse seletuskirja kohaselt kaevandamisjäätmeid ei teki. Taotleja on teadlik, et juhul kui tegevuse käigus selgub, et kaevandamisjäätmeid siiski tekib, on kohustus ka kaevandamise jäätmekava esitada.

3.3. Loa andmisest keeldumise aluste hindamine

Loa andja kohustus on selgitada välja kõik asjaolud, millel on otsuse tegemisel määrav tähtsus. Menetluse käigus kogutud andmestiku põhjal on vajalik välja selgitada, kas konkreetse loa taotluse puhul esineb hetkel kehtiva MaaPS §-s 55 sätestatud loa andmisest keeldumise aluseid.

MaaPS § 55 lõike 2 punktides 1-9 ja lõike 3 punktides 2-3 toodud asjaolusid Kurgsoo I turbatootmisala mäeeraldise, mäeeraldise teenindusmaa või nende asukohaga seoses ei esine, seega ei ole nimetatud punkte keeldumise alusena asjakohane käsitleda.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 10 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui kaevandamine on vastuolus riigi huviga. Turba kaevandamisega kaasnevad märkimisväärsed keskkonnahäiringud, mille vältimist tuleb MaaPS § 55 lõike 2 punkti 10 rakendamisel käsitleda riigi huvina. Selliseid häiringuid võib lubada üksnes tingimusel, et need on proportsionaalsed võrreldes kasuga, mida kaevandamisest saadakse. KeÜS § 52 lõike 1 punktist 7 tuleneva keeldumise aluse puhul ei tule hinnata ainult seda, kas kaevandataval turbal on kasutusosatarve, vaid ka seda, kas loodusvara kasutus pole ilmselt raiskav. Turba kaevandamisel ei kasutata turvast üksnes loodusvarana, vaid mõjutatakse ökosüsteemi tervikuna. Looduslikus seisundis raba pakub peale turbaga varustamise muid olulisi looduse hüvesid (n-ö ökosüsteemide teenuseid), nt puhta vee säilitamine ja süsiniku sidumine.

Keskkonnakaitseloa andmisel või muutmisel (sh pikendamisel) turba kaevandamiseks kaalutakse, mis võiks olla hinnanguliselt taotletava tegevusega kaasneda võiv kahju ökosüsteemide teenustele ning kas kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus kaevandatud turba kohta kaalub üles potentsiaalse kaevandamisega ökosüsteemidele tekitatava kahju. Ökosüsteemide teenuste hindamiseks kasutati mudelit, mis on välja töötatud Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli 2023. aastal valminud Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemide teenuste) sotsiaalmajandusliku väärtuste üleriigilisel hindamisel ja kaardistamisel tehnilises lõpparuandes toodud materjale kasutades mõningate kohandustega mõju hindamiseks turba kaevandamisele. Keskkonnaametile esitatud taotluse kohaselt kaevandatavat turvast ei plaanita kasutada ainult energeetikasektoris energia saamise eesmärgil. Seega liigitub antud juhul tegevus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektoris (tuntud ka kui LULUCF sektoris).

Analüüsi tulemusena selgus, et taotletav turbatootmisala jäi mudelarvutuses seitsme

standardiseeritud teenuse keskvärtuses seisundiklassi nr 2, mille alusel liigitatakse see ökosüsteemiteenuste seisundiklassi „vilets“. Sellises seisundiklassis oleval alal kaevandamisel saadav eeldatav lisandväärtus peab olema võrdväärne ökoloogilise kahjuga.

Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 10 471 819 eurot. Taotluse kohaselt on kaevandatava hästilagunenud turba kogus 162,30 tuhat tonni ning kaevandatava vähelagunenud turba kogus 74,30 tuhat tonni. Suur osa Eestis kaevandatud turbast eksporditakse põllumajandussaaduste kasvatamiseks teistes riikides, ning seega üldist panust toidu julgeolekusse globaalselt on raske rahas väärtustada. Võttes aluseks Kliimaministeeriumis valmiva turba tootmise majandusanalüüsi andmed seisuga 04.09.2024, võiks lisandväärtus Eestis tonni kaevandatud turba kohta olla 46,4 eurot. Arvestades taotluses toodud kaevandatava turba koguseid, saadi eeldatavaks lisandväärtuseks kaevandamisel 10 978 240 eurot.

Keskkonnaameti hinnangul seega eeldatav kaevandamisel saadav rahaline kasu on suurem kui ökoloogiline kahju. Kaalutluse tulemusel leiti, et loodusvara kasutus pole ilmselt raiskav ning sellest kaalutlusest lähtuvalt loa pikendamiseks takistust ei esine. Keskkonnaloa andja keeldub keskkonnaloa andmisest, kui loa alusel kavandatava tegevuse käigus kasutatakse loodusvarasid ebaotstarbekalt või põhjustatakse loodusvarade seisundi olulist halvenemist, arvestades taastuva ja taastumatu loodusvara säästva kasutamise põhimõtet (MaaPS § 55 lõige 1 koosmõjus KeÜS § 52 lõike 1 punktiga 7). MaaPS § 55 lõike 2 punkti 10 kohast keeldumise alust Keskkonnaameti hinnangul käesoleval juhul ei esine.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 11 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus keskkonnaloa andmisega. Võru Vallavalitsus 16.04.2024 korraldusega nr 191 nõustus keskkonnaloa andmisega Kurgsoo I turbatootmisalale. Seega ei esine MaaPS § 55 lõike 2 punkti 11 kohast keeldumise alust.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 12 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui taotletava keskkonnaloa alusel tehtavad tööd võivad oluliselt ebasoodsalt mõjutada kaitstavat loodusobjekti ja seda ebasoodsat mõju ei saa muul viisil vältida kui loa andmisest keeldumisega. Keskkonnaameti 19.12.2025 otsusega nr DM-126560-30 kinnitatud KMH eelhinnangu järeldus oli, et kavandatava tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju. Seega ei esine MaaPS § 55 lõike 2 punkti 12 kohast keeldumise alust.

MaaPS § 55 lõike 3 punkt 1 sätestab, et kaevandamisloa andmisest võib keelduda, kui taotlejale on määratud rohkem kui üks karistus kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest ja selle andmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Keeldumise alus on kontrollitud menetluse käigus. Aktsiaseltsil Kagu-Eesti Turvas ei ole seisuga 23.12.2025 karistusregistrisse kantud kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest. Seega ei esine MaaPS § 55 lõike 3 punkti 1 kohast keeldumise alust.

Keskkonnaametile teadaolevalt ei esine loa andmisest keeldumise aluseid (KeÜS § 52 lg 1 ja 2, MaaPS § 55, VeeS § 192).

Maavara kaevandamiseks ja töötlemiseks kasutatava maa katastriüksuse sihtotstarve määramise

ja muutmise nõuded on sätestatud maakatastriseaduses.

3.4. Kõrvaltingimuste seadmine

HMS § 3 lg 1 kohaselt võib haldusmenetluses piirata isiku põhiõigusi ja -vabadusi ning tema muid subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel. Haldusmenetluse üksikasjad määrab haldusorgan kaalutlusõiguse alusel (HMS § 5 lg 1). Kaalutlusõigust tuleb teostada kooskõlas volituste piiride, kaalutlusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve (HMS § 4 lg 2). MaaPS § 56 lg 1 p 9 kohaselt märgitakse kaevandamisloale meetmed, mis seatakse maapõue kaitse ja maavara ratsionaalse kasutamise tagamiseks ning inimese tervisele, varale ja keskkonnale kaevandamisest tuleneva keskkonnahäiringu vähendamiseks. Keskkonnaloaga reguleeritakse mäeeraldisel ja mäeeraldisel teenindusmaal läbiviidavaid tegevusi ning nähakse ette leevendusmeetmed otseselt kaevandamisest tulenevatele keskkonnamõjudele. Kõrvaltingimused ja seirevajadused sätestatakse keskkonnaloa eriosades vastavalt asjakohasusele.

3.4.1. Kohaliku omavalitsuse üksuse esitatud tingimused

Võru Vallavalitsus 16.04.2024 korraldusega nr 191 nõustus keskkonnaloa andmisega järgmistel tingimustel:

1. *lubatud tööaeg turbatootmisalal on 5.30-18.00, sh turba väljavedu. Võimalusel tuleb vältida töötamist nädalavahetustel ja riigipühadel;*
2. *tolmu tekke ja leviku vähendamiseks seada leevendava meetmena karjäärisisestel teedel kui ka karjääri juurde viival teel transpordivahendite liikumise kiiruspiiranguks 30 km/h, karjäärisiseseid teid tuleb niisutada, kui nähtav teetolm kandub väljaspoole karjääriala;*
3. *kaebuste esitamisel tuleb loa omanikul aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes mõõta mürataset kaebuse esitaja katastriüksusel ning piirnormide ületamisel korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Mõõtmistulemused esitada ka loa andjale;*
4. *Kurgsoo I turbatootmisalale tuleb tuleohutuse tagamiseks rajada tulekustutuse veevõtu kohad või võtta kasutusele veemahutid;*
5. *võimalike reostuste likvideerimiseks peavad olema karjääris vajalikud vahendid.*

3.4.2. Eelhinnangus esitatud keskkonnameetmed

Keskkonnaamet on kavandatava tegevuse kohta andnud keskkonnamõjude eelhinnangu ning otsustanud 19.12.2025 kirjaga nr DM-126560-30 Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa muutmise taotlusele jätta KMH algatamata. Eelhinnangus analüüsiti turbatootmisala tööga kaasnevate keskkonnahäiringute võimalikku teket ja levimist ning intensiivsust. Eelhinnangu lõppjäreldeusena leiti, et kavandataval tegevusel puudub oluline negatiivne keskkonnamõju. Kavandatava tegevuse mõjualana käsitleti Kurgsoo I turbatootmisala mäeeraldisel teenindusmaad ning ca 250-300 m ümber selle, kuna nii kaugele võib teoreetiliselt ulatuda müra või tahkete osakeste häiring. Keskkonnahäiringute vältimiseks ja leevendamiseks esitati eelhinnangus keskkonnameetmed, millega tuleb loa andmisel arvestada. Keskkonnameetmed

kattuvad täies ulatuses kohaliku omavalitsuse seatud tingimustega.

3.4.3. Keskkonnaloale kantavad kõrvaltingimused

Keskkonnaloaga reguleeritakse mäeeraldisel ja mäeeraldise teenindusmaal läbiviidavaid tegevusi ning nähakse ette leevendusmeetmed otseselt kaevandamisest tulenevatele keskkonnamõjudele. Kuna Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuses toodud keskkonnameetmed kattusid täies ulatuses kohaliku omavalitsuse seatud tingimustega, siis seab Keskkonnaamet seab Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloale nr VO-010 kõrvaltingimusteks kõik punktis 3.4.1. toodud tingimused.

Lisaks seatakse kõrvaltingimuseks 3.5. punktis toodud leevendav meede Uus-Soone kinnistul (katastritunnus 91701:001:2540, kinnistu nr 1425941) asuva salvkaevu kaitseks järgmises sõnastuses: *kinnistu omaniku nõusolekul paigaldada Uus-Soone kinnistul asuva salvkaevu automaatne veetaseme andur. Kui nende andmete põhjal on näha, et veetase kaevus alaneb, siis peab loa omaja tellima hüdrogeoloogilise uuringu selgitamaks välja, kas veetaseme langus on põhjustatud turba kaevandamisest. Kui see on tõendatav, peab loa omaja koheselt tagama mõjutatud kinnistule veevarustuse vähemalt samaväärses ulatuses nagu enne (st kui vesi tuli kraanist, peab ka siis jõudma vesi tupp kraanist). Enne anduri paigaldamist mõõta kaevus veetase ning leppida kokku kaevu omanikuga, millisest veetasemest alates on kaevust vee kätte saamine raskendatud. Kokkulepe vormistada kirjalikult ja mõlemapoolselt allkirjastatult. Kui kaevuomanik anduri paigaldamisega nõus ei ole, siis tingimust täita ei ole võimalik.*

Keskkonnaloale VO-010 seatakse järgmised kõrvaltingimused:

1. lubatud tööaeg turbatootmisalal on 5.30-18.00, sh turba väljavedu. Võimalusel tuleb vältida töötamist nädalavahetustel ja riigipühadel;
2. tolmu tekke ja leviku vähendamiseks seada leevendava meetmena karjäärisisestel teedel kui ka karjääri juurde viival teel transpordivahendite liikumise kiiruspiiranguks 30 km/h, karjäärisiseseid teid tuleb niisutada, kui nähtav teetolm kandub väljaspoole karjääriala;
3. kaebuste esitamisel tuleb loa omanikul aktiivse kaevandamistegevuse ja maavara väljaveo tingimustes mõõta mürataset kaebuse esitaja katastriüksusel ning piinormide ületamisel korraldada koheselt karjääri töö selliselt, et ületamisi ei esineks. Mõõtmistulemused esitada ka loa andjale;
4. Kurgsoo I turbatootmisalale tuleb tuleohutuse tagamiseks rajada tulekustutuse veevõtu kohad või võtta kasutusele veemahutid;
5. võimalike reostuste likvideerimiseks peavad olema karjääris vajalikud vahendid;
6. kinnistu omaniku nõusolekul paigaldada Uus-Soone kinnistul asuva salvkaevu automaatne veetaseme andur. Kui nende andmete põhjal on näha, et veetase kaevus alaneb, siis peab loa omaja tellima hüdrogeoloogilise uuringu selgitamaks välja, kas veetaseme langus on põhjustatud turba kaevandamisest. Kui see on tõendatav, peab loa omaja koheselt tagama mõjutatud kinnistule veevarustuse vähemalt samaväärses ulatuses nagu enne (st kui vesi tuli kraanist, peab ka siis jõudma vesi tupp kraanist). Enne anduri paigaldamist mõõta kaevus veetase ning leppida kokku kaevu omanikuga, millisest veetasemest alates on kaevust vee kätte saamine raskendatud. Kokkulepe vormistada kirjalikult ja

mõlemapoolselt allkirjastatult. Kui kaevuomanik anduri paigaldamisega nõus ei ole, siis tingimust täita ei ole võimalik.

3.5. Ettepanekute ja vastuväidete kaalumine

Keskkonnaloa nr VO-010 muutmise avalikustamise käigus esitas HTP Holding OÜ teabepäringu (registreeritud KOTKAS-es 22.04.204 dokumendina nr DM-126560-5). Ettevõtte tõi välja, et Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa nr VO-010 muutmise taotluse kohaselt soovitakse loa pikendamist 30 aasta võrra ehk aastani 2055. a Samas, Antoni kinnistu kasutusõigus lõppeb keskkonnaloa taotlejal juba järgmisel aastal. Tulenevalt eeltoodust, sooviti teavet kuidas on loa pikendamise korral kavandatud kuivendusvee juhtimine alates 2025. a sügisest. Kas AS Kagu-Eesti Turvas on esitanud mingisuguse tegevuskava, mis ei oma puutumust HTP Holding OÜ-le kuuluva Antoni kinnistuga?

Aktsiaselts Kagu-Eesti Turvas esitas 25.04.2024 selgitused (registreeritud KOTKAS-es 11.06.2024 dokumendina nr DM-126560-11) HTP Holding OÜ teabepäringule ning muutis keskkonnaloa muutmise taotlust selliselt, et Kurgsoo I turbatootmisala kuivendussüsteem rajatakse osaliselt ümber ning korrigeeritakse väljalaskme seirepunkti koordinaate.

Hiie Eskla esitas 27.10.2025 arvamuse (registreeritud KOTKAS-es 29.10.2025 dokumendina nr DM-126560-27) Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa muutmise taotluse keskkonnamõju eelhindangu ja keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuse eelnõule. Kodanik on mures oma salvkaevu pärast. Ta on elanud Mustja külas 25 aastat ja iga aasta on veetase salvkaevus vähenenud. Kuna muud tööstust ligidal ei ole ning tegemist on hajaasustusega külagas, siis on ta veendunud, et veetaseme langus on seotud AS Kagu-Eesti Turvas tegevusega.

Kuigi Uus-Soone kinnistu jääb Kurgsoo turbatootmisala teenindusmaast ca 400 m kaugusele ja väljapoole turbatootmisalal kaevandamise mõjuala, siis turbatootmisalalt ärajuhitav sademevesi juhitakse Miilimäe kraavi, mis möödub ca 20 m kauguselt Uus-Soone kinnistul asuvast salvkaevust. Salvkaevu veetaseme kõikumine võib olla seotud Miilimäe kraavi süvendamisega. Sellest tulenevalt seab Keskkonnaamet salvkaevu kaitseks kõrvaltingimuse (vaata p 3.4.3).

Keskkonnaloa nr VO-010 muutmise otsuse ja loa eelnõude avalikustamise käigus esitas Eestimaa Looduse Fond (ELF) 12.01.2026 seisukohad Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa nr VO-010 muutmise korralduse ja loa eelnõu kohta (sh keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise kohta).

ELFi seisukohad olid järgmised:

1. Seisukohad KMH algatamata jätmise otsuse ja KMH eelhindangu kohta:

1.1. Eelhindangu punktist 3 on strateegiliste dokumentide hulgast, millega seost hinnatakse, puudu Kliimapoliitika põhialused (seab eesmärgiks kliimaneutraalsuse saavutamise aastaks 2050), strateegia Eesti 2035 (seab KHG heite eesmärgi 8 mln t a aastaks 2035) ning LULUCF määrus, mille järgi peab Eesti vähendama LULUCF sektoris heidet aastaks 2030 434 tuh t CO₂

ekv võrra. Teeme ettepaneku vastavad dokumendid loetellu lisada ning anda vastavushinnang kavandatavale tegevusele.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: märgalade (sood ja siseveekogud) KHG emissioonina tuleb võtta arvesse inimpõhjustatud heitkoguseid, mis tekivad eelkõige turbakaevandusaladelt. Heitkoguste suurenemise jätkumist oleks võimalik piirata vaid uute turbakaevandusalade rajamisest loobumisega ning olemasolevate ammendumisel nende metsastamise (afforestation) või märgala taastamisega (rewetting). Kuna Kurgsoo maardla on inimtegevuse poolt juba tugevasti mõjutatud, on Kurgsoo I turbatootmisala taotletaval määraldisel turba tootmine põhjendatud nii kohaliku piirkonna sotsiaalmajandusliku arengu kui ka maavara säästliku kasutamise seisukohast. Lisaks on juba kuivendatud ja kuivendusest mõjutatud turbamaade lõpuni kaevandamisega võimalik vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid, sest uusi turbaalasid ei avata.

Strateegia “Eesti 2035” on väga üldine ja ei käsitle turvast, kuivendamist ega märgalasid ning ei ole seega turbatootmisalale loa väljastamisel asjakohane. Keskkonnaamet on seisukohal, et loa menetluses ei tule arvestada kõigi võimalike strateegiadokumentidega, vaid siiski asjakohastega. Kliimaeesmärkidega arvestatakse niivõrd, kui see on kooskõlas kehtiva seadusandlusega.

Kuigi ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides, riivab sellele vaatamata ettevõtlusvabadust olukord, kus avalik võim muudab ettevõtlusega tegelemise tingimusi ebasoodsamaks seni kehtinud õigusliku raamistikuga võrreldes (RKPKo 16.12.2013 nr 3-4-1-27-13, p 44). Riigikohus on samuti leidnud, et Eesti Vabariigi põhiseadus kohustab Eesti riiki andma kliimaeesmärgi saavutamisse proportsionaalse panuse ning selleks on vaja kehtestada realistlik ja õiguslikult siduv etapiviisiline ja sektoripõhine heitkoguste jaotuskava kliimaneutraalsuse saavutamiseks (RKHKo 11.10.2023 nr 3-20-771, p 48).

21.07.2024 muudeti Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ (edaspidi määrus nr 87, Keskkonnaministri 27.12.2016 määrus nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ – RT I, 19.07.2024, 3). Määruse nr 87 lisas 1 ja 2 olevatest nimekirjadest jäeti välja terve hulk turbaaladest. Määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt piiratakse muudatuste tulemusena turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmine aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnaeesmärkide täitmisele.

Tegemist on olemasoleva kaevandamisloa kehtivusaja pikendamisega, mistõttu ei saa Kurgsoo I turbatootmisala loa kehtivusaja pikendamist vaadelda kokkuvõtlikult üldprotsessis tootmisalade pindala ja tootmismahdade suurendamisena. Lisaks on taotletavas keskkonnaloas vähendatud määraldise ja teenindusmaa pindala. Määraldise ja määraldise teenindusmaa pindala on 74,27 ha (olemasoleval loal 75,56 ha).

Turbatootmisaladega seotud heited raporteeritakse rahvusvahelises kliimaaruandluses LULUCF (land-use, land-use change and forestry; maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus) sektori

märgalade kategoorias. Tulenevalt LULUCFi määrusest (EL) 2018/841 EL seadunud üldeesmärgi saavutada LULUCFi sektoris 2030. aastaks netosidumine 310 miljonit tonni CO₂ ekv ning Eesti riiklik eesmärk on LULUCF sektoris 2030. aastaks suurendada sidumist või vähendada heidet 434 kt CO₂ ekv võrra baasperioodi (2016-2018) keskmisega võrreldes.

Lisaks on Ökosüsteemide hindamise juhendis LULUCF eesmärgi arvesse võetud kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenuse ehk mulla orgaanilise süsiniku varu väärtustamise kaudu. Kaalutluse põhimõte on, et mida kõrgema väärtusega on antud kohas kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenus, st mida rohkem on turbasse orgaanilist süsinikku talletunud, seda suurem on ökosüsteemiteenustele kaevandamisega tekkiv kahju ning seda olulisem on antud kohas vältida loodusliku turbaala maakatte muutumist tugevalt inimõjuliseks kaevandamisalaks.

Ökosüsteemide hindamise juhendi alusel saadi Kurgsoo I turbatootmisala ökosüsteemiteenuste seisundiklassi väärtuseks 2, mille kohaselt rahaline kasu peab olema võrdväärne ökoloogilise kahjuga. Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 10 471 819 eurot ning arvestades taotluses toodud kaevandatava turba koguseid, siis saadi tänaste hindade juures potentsiaalseks lisandväärtuseks kaevandamisel 10 978 240 eurot.

Taotletava tegevuse puhul on tegu olemasoleva tegevuse jätkumisega, mille emissioonid (nii on- kui off-site emissioonid) sisalduvad juba olemasolevas kliimaaruandluses ja aastaste emissioonide suurenemist ei planeerita. Siiski moodustavad kavandatava tegevusega kaasnevad arvutuslikud kasvuhoonegaaside heited olulise osa nii turbasektori aastastest heidetest kui ka aastaks 2035 planeeritud Eesti kasvuhoonegaaside netoheite sihttasemest. Peamiseks leevendusmeetmeks turbatootmisala puhul on oluline etapi-viisiline turbatootmisala korrastamine väljakute ammendamise järgselt, mis vähendab ala on-site heidet. Arvutuslikku off-site heidet on võimalik vähendada vaid toodetavate turbakoguste vähendamisega. Kasvuhoonegaaside vähenemise prognooside tegemisel tuleb arvestada erinevate riskidega (sh majanduslikud, poliitilised), mis võivad kaasneda kliimanetraalsuse poole liikumisega.

Kurgsoo I turbatootmisala töötamisele nagu ka kõikidele majandussektoritele tervikuna, võib edaspidi olla vajalik seada täiendavaid keskkonnatingimusi, mis tehnoloogianeutraalselt arvestavad kliimanetraalsuse saavutamise eesmärgi, sh ajalist mõõdet (nt kehtestades keskkonnalubadega summaarse lubatud kasvuhoonegaaside heitkoguse vastavalt riiklikele vaheeesmärkidele).

1.2. Eelhinnangu punktis 3 “Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn, ning nende suurus ja olulisus” on õhuheitmete hulgas hindamata turba kaevandamise ja kasutusega kaasneva kasvuhoonegaaside heite mõju kliimale.

Lähtudes AS Steiger poolt Kõverdama II ja ELVA EPT kaevanduslubade KMH aruannetes kasutatud andmetest turba kaevandamise KHG heitmete kohta on Kurgsoo I turbatootmisala heide loa perioodil 294 065 t CO₂ ekv, mis arvestab ka kaevandamise tõttu sidumata jääva süsiniku kogustega. Kogu alal leiduva turba kaevandamise kliimamõju on veelgi suurem, sest antud loa perioodil ei ole võimalik kogu varu ammendada. Selle KHG heite sidumiseks kulub

Kurgsoo I turbaalal u 1400 aastat, mis tähendab, et mõju on väga pikaajaline. Eelhinnangus on kogu kliimale avalduva mõju ulatus ning kestus hindamata.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: turbamaadel on oluline roll kliima kujundamisel, sidudes või emiteerides kasvuhoonegaase (KHG). Looduslikud sood seovad fotosünteesi käigus CO₂ ning emiteerivad atmosfääri CH₄ ja vähesel määral N₂O. Kuivendamise tulemusena CO₂ emissioon suureneb ja metaani emissioon väheneb. Kuivendatud turbatootmisalad on CO₂ allikad, kuna kaevandamise tõttu on veetase madal ja fotosünteesiv taimestik on eemaldatud.

Turba kaevandamise jätkamisel emissioonid jätkuvad samas kui ala kohesel korrastamisel väheneb CO₂ emissioon. St negatiivne mõju kliimale on olemas.

Taotletava tegevuse puhul on tegu olemasoleva tegevuse jätkumisega, mille emissioonid sisalduvad juba olemasolevas kliimaaruandluses.

Olemasolevate alade lõpuni ammendamine lükkab edasi uute turbaväljakute avamise.

Riigikohus toob otsuse nr 3-20-771 punktis 48 välja, et kasvuhoonegaaside heite piiramise kohustuse olulised küsimused peab parima kättesaadava teadusinfo ja Eesti rahvusvaheliste kohustuste põhjal otsustama seadusandja. Selleks on aegsasti vaja kehtestada realistlik ja õiguslikult siduv etapiviisiline ja sektoripõhine heitekoguste jaotuskava kliimaneutraalsuse saavutamiseks. Eelhinnangu koostamise ajaks ei ole turbatootmise sektorile kehtestatud sektoripõhist etapiviisilist heitekoguste vähendamise kava. Sama riigikohtu otsuse punkt 22 toob välja, et heitekoguste kontrollimise üldised kliimaeesmärgid ei sea arendustele piiranguid jäiga arvulise normina, sest niisuguste eesmärkide saavutamine ei sõltu vaid kavandatavast käitistest, vaid väga paljude tegevuste koosmõjust. Sektori- või käitispõhiste konkreetsete arvuliste normide määramine on poliitiliste valikute küsimus.

21.07.2024 muudeti Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ (edaspidi määrus nr 87). Määruse nr 87 lisas 1 ja 2 olevatest nimekirjadest jäeti välja terve hulk turbaaladest. Määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt piiratakse muudatuste tulemusena turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmine aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnanäesmärkide täitmisele.

1.3. Puudub kliimamõju olulisuse hinnang ning samuti on hindamata, kuidas mõjutavad sellised KHG heitmed Eesti LULUCF sektori ning üldiste 2035 ja 2050 a kliimaeesmärkide saavutamist. Teeme ettepaneku vastavad hinnangud lisada.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: turba kaevandamine on tööstusharu, mille puhul toodangu maht on otseselt seotud ilmastikutingimustega. Olulised ilmastiku parameetrid turba tootmisel on eelkõige keskmine õhutemperatuur, sademete kogus ja aurumine, tuule kiirus, sajuta päevade arv ja päikesepaiste kestus. Kliimamuutuse mõju turbamaadele ja kaevandusaladele on analüüsitud Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava raames

koostatud alusuuringutes „Eesti taristu ja energiasektori kliimamuutustega kohanemise strateegia“ (Lahtvee jt, 2015) ja „Kliimamuutuste mõjuanalüüs, kohanemisstrateegia ja rakenduskava looduskeskkonna ja biomajanduse teemavaldkondades“ (Bioclim, 2015). Antud allikate kohaselt kliimamuutuste tagajärjel turbatotmisaladel:

- Positiivse mõjuna nähakse turbaväljakute kasutuse efektiivsuse tõusu seondvalt pikeneva tootmisperioodiga. Keskmise õhutemperatuuri tõus, eelkõige mais ja septembris, võimaldab kaevandamisperioodi pikenemist kuni kahe kuu võrra. Kliimamuutuste mõjul väheneb talvine lume veevaru, mistõttu algab kevadel veetaseme alanemine varem, turba kogumist on võimalik varem alustada ning turbatootmise periood pikeneb. Samas eeldatakse kliimamuutuste mõjul ilmastiku suuremat varieeruvust. Seepärast võib aastane turba tootmiseks sobilike päevade arv praegusest erineda. Eelpool toodud tulemusena on hinnatud, et turbatootmise mahu kasv tõuseb kuni 2/3 võrra, mistõttu paraneb turbatootmisala kasutamise efektiivsus. Samas ei ole antud muutused niivõrd suured, et tingiks vajaduse muuta turbatootmise tehnoloogiat;
- aasta keskmine sademete hulga kasv ja üle 30 mm/ööp sademete esinemise kasv võivad avaldada negatiivset mõju turbaressursi kättesaadavusele aga ka turbatootmisalalt (ajutiselt) ärajuhitava kuivendusvee hulga ja sellega seotud võimalikule erosioonile, mistõttu on vajalik kasutada turbatootmisalal jätkuvalt settetiike ja need dimensioneerida vastavalt nõuetele;
- sagedasemad ekstreemselt kõrge temperatuuriga põuaperioodid võivad suvel suurendada turbaväljakute põlengute ohtu, mida vastukaaluks vähendab suvekuudele prognoositud sademete hulga tõus. Seetõttu on vajalik turbatootmisala töö planeerimisel tähelepanu pöörata tuleohutusmeetmetele. Tuuline ilm on tule levikut oluliselt soodustav tegur, kuid suvekuudele olulist tuule kiiruse kasvu ei prognoosita;
- tuule kiiruse kasv talvel ja kevadel intensiivistab erosiooni turbaväljakutelt ja turbaosakeste lendumist aunadest, kui need ei ole kaetud või märjad. Tulenevalt ilmastikuparameetrite suhteliselt väikesest muutumisest on eespool nimetatud mõjude märgatav avaldumine vähetõenäoline, seega ei prognoosita ka turbatootmises olulisi muutuseid ega lisameetmete vajadust;
- turbasektoris prognoositakse peamiseks kliimamuutuse negatiivseks mõjuks turba mineraliseerumise ja sellest tuleneva CO₂ emissiooni suurenemist. Õhu- ja pinnasetemperatuuri tõus kiirendab pinnase orgaanilise aine lagunemist. Pindmise turbakihi külmumise ja lumikattega kaetuse päevade arvu vähenemisel algab õhuhapnikuga kokkupuutuva turba mikrobioloogiline lagunemine sesoonselt varem ja kestab kauem;
- kliimamuutustega kaasnevatest ilmastikutingimuste muutustest tulenevalt ei saa praeguste teadmiste valguses eelistada ühte korrastussviisi teise eest. Siiski on kliimamuutuste leevendamiseks oluline süsinikku siduvate ja akumuleerivate ökosüsteemide taastamine ning muutuvad ilmastikutingimused ei välista seda võimalust.

Maavara väljavedu võivad kliimamuutused mõjutada järgnevalt:

- positiivsete mõjudena saab välja tuua keskmise temperatuuri kasvu ja lumikattega perioodi lühenemisega seotud teede läbitavuse paranemise;
- negatiivset mõju avaldab eelkõige sademete hulga kasv, jäätapäevade sagenemine, tuule kiiruse kasv, äärmuslike ilmastikuolude sagenemine ning ülemise põhjaveekihi taseme tõus. Transport on väiksematel kõrvalmaanteedel haavatavam, muuhulgas ka taristu lagunemise tõttu.

Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa kehtivusaega pikendatakse 30 a võrra. Kurgsoo I turbatootmisala puhul on tegemist pikaajaliselt töös olnud alaga. Mäeeraldise piirides on kõik kaevandamise ettevalmistustööd tehtud, sh mets on raadatud, sugekiht eemaldatud, kuivendusvõrk ja teenindusteed rajatud. Viljakat mulda ei leidu.

Ökosüsteemide juhendi kohaselt juba kaevandamiseks avatud ala kaevandamisloa muutmisel, pikendamisel või uue loa väljastamisel juba kaevandatud alal (va. oluline mäeeraldise laiendamine) maavara ammendamine ja ala korrastamine alati kaalub üle ökosüsteemidele tekitatava kahju.

2. Seisukohad keskkonnaloa eelnõu kohta:

2.1. Kuna eelhindangus puudub kliimamõju hinnang, on hinnang keskkonnamõjude olulisusele puudulik.

Riigi kasu ja kahju hinnangus puudub ökosüsteemide teenuste rahalise väärtuse kohta mulla süsinikusisalduse väärtus ning arvutuskäik, mille tõttu ei saa saadud tulemust kontrollida. Teeme ettepaneku täpsustada ökosüsteemiteenuste väärtuse arvutust ja lisada vastav arvutuskäik koos algandmetega.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: Keskkonnaamet on hinnanud ökosüsteemide teenuse rahalist väärtust vastavalt kehtivale juhendile. Juhendi alusel on koostatud töörist, mille kohaselt arvutatakse välja ökosüsteemiteenuste **koguväärtus**. Koguväärtuseks saadi 10 471 819 EUR.

Keskkonnaamet on seisukohal, et korralduse eelnõus on õigesti jõutud järeldusele, et kaevandamisest saadav kasu on selgelt oluliselt suurem kui ökoloogiline kahju, loodusvarade kasutamine ei ole ilmselgelt raiskav ning tegevus ei ole vastuolus riigi huviga.

Samuti toome välja, et kuna tegemist on olemasoleva turbatootmisala keskkonnaloa kehtivusaja pikendamisega siis vastavalt Ökosüsteemide juhendile kaalub maavara lõpuni ammendamine ja ala korrastamine üles ökosüsteemide kahju.

2.2. Loa pikendamisel ei ole kaalutud pikendamise vajadust ning mõistlikkust veel 30 aastaks arvestades Eesti kliimaeesmäärke. Ka tuleks ettevaatusprintsibist lähtudes hinnata kumulatiivset kliimamõju sh koosmõju teiste turba kaevandamise lubadega ja sellest lähtuvalt kaaluda, kas loa pikendamine 30 aastaks on võimalik.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: Eesti on ühinenud rahvusvaheliste lepetega, et vähendada KHG emissiooni ja muuta tootmine keskkonnasõbralikumaks. Eestis tegutsevate turbatootjate andmetel võib soodsatel ilmastikuoludel planeerida turba toodanguks ligikaudu 150-200 t hektari kohta aastas (ligikaudu 1 000 m³ kaaluga 150-200 kg m⁻³). Seega võiks Kurgsoo I turbatootmisala taotletava 74,27 ha suuruselt mäeeraldiselt olla optimaalne toodang ligikaudu 10 kuni 13 tuh t aastas, samas kui kehtivas loas on aastane tootmise maht 5 tuh t, mida

piirab Võru maakonnas vaba turba kaevandamise aastamäär (vastavalt Vabariigi Valitsuse 22.12.2016 määrusele nr 150 „Turba kaevandamise aastamäär ning kriitilise ja kasutatava varu suurus“).

Aega kulub ka korrastamisele. Kui ilmastikuolud seda võimaldavad, on maksimaalse mahu määras turvast tootes võimalik kiiremalt maavaravaru ammendada ja ala varem korrastada.

Maavara kaevandamisel on oluline väljata võimalikult suur osa mäeeraldise piiresse jäävast varust. Turba tootmisel põhjustavad maavara kadu aunaalused, teetervikud, kogumis- ja kuivenduskraavid jne. Need kaod on aga turba tootmisel paratamatu osa ning ei sõltu oluliselt arendaja tegevusest, vaid turba tootmise tehnoloogiast. Vastavalt pikaajalisele turbatootmispraktikale on freesturba tootmisel väljakujunenud efektiivseim tehnoloogia, mille eesmärk on toota võimalikult väikeste kadudega, mis on kooskõlas säästliku kasutamise põhimõtetega. Mida täielikumalt kasutatakse turbavarusid juba kasutusel olevatel aladel, seda vähem vajatakse turba tootmiseks uut pinda ja seda rohkem jääb soid looduslikku või looduslähedasse seisundisse.

Seega on Keskkonnaamet seisukohal, et Kurgsoo I turbatootmisala keskkonnaloa kehtivusaja pikendamine on kooskõlas välja toodud strateegiadokumentidega, tegevus ei ole vastuolus riigi huviga ning ei esine MaaPS § 55 lg 2 p 10 ega KeÜS § 52 lg 1 p 7 kohast keeldumise alust.

3.6. Otsekohalduvad nõuded

Loaga kaasnevad käitajal õigusaktidest tulenevad õigused ja kohustused. Ettevõtte peab järgima MaaPS, VeeS ja nende alamaktides kajastatud nõudeid ning kohustusi. Keskkonnaamet on seisukohal, et õigusaktidest tulenevaid nõudeid ei ole otstarbekas kanda loale. Olulisemad keskkonnavalasid kohustused loa omajale on toodud Keskkonnaameti kodulehel rubriigis "[Loa omaja meelepea](#)".

VAIDLUSTAMINE

Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide haldusakti andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(allkirjastatud digitaalselt)
Merike Rosin
peaspetsialist juhataja ülesannetes
maapõuebüroo

Lisad:

1. Keskkonnaluba
2. Kurgsoo I turbatootmisala mäeeraldise plaan
3. Kurgsoo I turbatootmisala geoloogilised läbilõiked
4. Kurgsoo I turbatootmisala korrastatud maa plaan
5. Kurgsoo I turbatootmisala VELT plaan

Marju Kuldmaa
vanemspetsialist